

Den internationale og europæiske udvikling kræver åbenhed. Den åbenhed kan vi udvise i sikker overbevisning om, hvem vi er. Vi vil gå langt i vores samarbejde henover grænsen og skal forstå at udnytte de muligheder, der ligger i det. Samarbejde betyder, at hver part skal give noget af sig selv for at få del i det fælles udbytte, men vor identitet som danske opgiver vi ikke og begreber som integration eller sammensmeltning i grænseregionen hører ikke til blandt de politiske mål.

Det samme budskab kan jeg i øvrigt sende til de kræfter, der her i landet taler om at danne store regioner, hvor Sønderjylland kan blive et opland til en region med centrum i nord eller vest. Det ønsker vi ikke. Vi har en regional identitet, der næppe findes andre steder i dette land, og den opgiver vi ikke, blot fordi andre måtte have storhedsdrømme. Danmark er for lille til at blive en forbundsstat.

Vi har nået utrolig langt i udvikling og velstand i denne landsdel, som andre vil kalde et udkantsområde. Det har vi gjort, fordi vi har stået sammen og fastholdt vor identitet også i de mørkere tider.

Dette vil også kunne bære os langt i en europæisk fremtid, der byder på mange og hurtige forandringer. Åbenhed overfor forandringer kræver et stabilt grundlag at stå på, og det har vi i denne landsdel.

Med disse ord vil jeg endnu engang byde velkommen til genforeningsfesten. Den kongelige familie er nu som før centrum i denne fest, og det er vi meget taknemmelige for.

Jeg beder om tilgivelse for og forståelse for, at jeg har en ubændig lyst og trang til her at rette en særlig tak og særlig hyldest til Hendes Majestæt Dronning Ingrid for mange års flid og venskab med sønderjyderne. Tak for det!

Med al respekt for Hendes Majestæt Dronning Margrethe så stod jeg i går og så på begivenhederne i Christiansfeld. Og jeg vil gerne sige: Dronning Ingrid det var jo den smukkeste dronning ved den lejlighed. Tak skal Du have!

Jeg vil så bede forsamlingen med mig udbringe et nifoldigt leve for Hendes Majestæt Dronning Margrethe II.

Fhv. biskop Vincent Linds tale

Mens tid er

Jeg opdagede, mens amtsborgmesteren talte, at jeg sad med en følelse, som jeg husker, og som jeg genkender fra dengang, jeg var barn i Christiansfeld. Det var nok fordi Christiansfeld blev nævnt, og Dronning Ingrid. At der var kongebesøg dér hvert år op gennem 30'erne. Og det var jo sådan, at på en måde græd vi alle sammen, hver gang af glæde, også vel fordi man huskede tabene. Og jeg kan huske, da der første gang var kongebesøg efter kronprins Frederiks

og kronprinsesse Ingrid's bryllup, at kronprinsessen kom og tog vejret fra os alle ved sin dejlighed. Og jeg kan huske nogen tid efter, hvor præsten en aften derhjemme i stuen kom med følgende bemærkning: »Jeg tror, at hele Christiansfeld og Tyrstrup den dag fik ændret sit kvindebegreb«.

Det handler nu, det skal handle nu om tydelighed, om at være tydelig, som jeg jo skal være over for min elskede, så hun kan vide, hvem jeg er, og som jeg skal være over for min nabo, for at det kan være naboskab i ordentlighed, og tydelig som jeg skal være over for min fjende for at det kan være, som det skal være, altid ærlig kamp.

Op til i dag har jeg gået med nogle linier i mig fra Poul Sørensens digtsamling »April i Danmark« 1942. Jeg husker den fra dengang, jeg læste den. Det er linjer, der handler om afmagten i det at være blevet besat af en fremmed magt. Det hedder:

Med bundne hænder
låste munde
ser vi en tid
der gik til spilde:
Vi ville ikke
da vi kunne
vi kunne ikke
da vi ville.

Op gennem 30'erne og alle dette tiårs meldinger *kunne* vi have forstået og taget vores bestik. Og siden Genforeningen i junidagene 1920 for 75 år siden og festen her og glæden og eftertanken da og ordene og løfterne dengang, med Genforeningens uafviselige erkendelse om, hvad tydeligheden i et folk er, hvad tydelighed i et folks trofasthed og vilje betyder. F.eks. som man kan læse sig til det hos H.P.Hanssen i hans »Tilbageblik«. Siden da kunne vi have vist verden det tydeligt, hvad vi var og ville og kunne, og talt højt om det, som også krigen i 1864 og kampene her på Dybbøl Banke havde lært os. At den som vil erobre dette land skal komme til at erfare og skal vide det forud tydeligt, skal komme til at erfare, at det vil koste dyrt. Og vil han ikke, har han ikke den tydelighed, og kender han ikke den, så erobrer han dette land.

Der var folk i tiden mellem de to verdenskrige, som mens tid var ville arbejde og måtte arbejde i den hårde opgave at søge kontakt om det som var en fælles sag med frihedselskende personer og grupper og partier, kirkefolk, politikere og kunstnere og universitetsfolk i Tyskland og andre lande, og som derfor, da det kom, den nazistiske aggression, vidste hvad det var og kunne handle og tale og derfor kom til at skrive både landets og frihedens historie. Tænk bare på, når Frode Jacobsen fortæller om 30'erne, hvad han da lærte,

Dybbøl den 11. juli 1995. Amtsborgmester Kresten Philipsen ledsager Dronning Margrethe til talerstolen. Foto: Karin Riggelsen/Nordschleswiger.

eller Jørgen Kieler, eller man tænke på hvad Københavns biskop Fuglsang-Damgaard, sønderjyden, havde med sig ind i krigens år, og som fik afgørende betydning for indholdet og tydeligheden i biskoppernes hyrdebrev, da jødeforfølgelsen kom i Danmark i oktober 1943.

Den sønderjyske historie er historien om et folk, som forstod nødvendigheden af, at undertrykkeren får den besked tydeligt, at med os kommer han ingen vegne. Vor vilje til taknemmelighed og vor trofasthed mod det danske rokkes ikke.

De ville fra først, og kunne derfor, også hele den lange vej gennem undertrykkelsens år.

Der er en kun alt for klar modsætning mellem digteren, som for øvrigt også var revyforfatter, Poul Sørensens hårde ord fra »April i Danmark«:

»Med bundne hænder
 låste munde
 ser vi en tid
 der gik til spilde
 vi ville ikke
 da vi kunne
 vi kunne ikke
 da vi ville« –

– og så til revydidgeren Poul Henningsens, synes jeg, falskneri med ordene i de ofte altfor let citerede linier:

Man binder os
på mund og hånd
men man kan ikke
binde ånd« –

Der er intet, der så let lader sig binde som ånd. Det er den rene leg for magten, for løggen og propagandaen og for tyranniet. Blot vi adlyder tyranniets ord og ordre om at tie, bindes ånden. Ånden taler. Der er ingen ånd, hvor munden er låst. For åndens væsen er at tale frit ud. Og ikke tie. Vi sang om det før. Klar og frodig er vor ånd, som en fast og venlig hånd slutter sproget som en handske. – Nej, det er ikke fordi jeg vil anfægte Poul Henningsens frihedsbegreb – det er klart nok. Men der var nok hos ham en mangel på forståelse for, hvad der er forskellen på sjæl og ånd. En forveksling af de to ting. Ånden er ikke den indre skjulte sjælelige frihed. Åndens udtryk er ordet og gerningen, at være tilstede med sig selv trofast og modig i sit folk og hos sin næste med mund og hånd.

Den, som vil lægge os i slaveri, får sit hårde arbejde, og skal vide det, når han vil binde vore hænder. For så slås vi! Og han får sit hårde arbejde og sin skræk i livet, når han vil låse vore munde; for så råber vi!

Den sønderjyske historie er – just fordi det er en historie om åndens kamp i folket – en historie om hænder, der trofast holdt fast, og om munde, der ikke ville tie. Det er en historie om et folk, som ville det fra først af, mens tid var, og uden hvilket, der ikke var kommet nogen genforening.

Det er ikke kun en dansk erfaring, jeg her taler om. Denne erfaring om en bitterhed, som kom, når man ikke talte og handlede, mens vi kunne og i tide, og derfor stod en dag med bundne hænder og låste munde.

Også i andre folk kendes det, også i andre folk lever ånden, den ånd som standser tyranniet.

Jeg glemmer aldrig, da vi, der var med i den første deportation fra Frøslev til Neuengamme 15. september 1944 – og hvor mange af os var sønderjyder iøvrigt – og hvor vi i Neuengamme fik anvist en barak, som i forvejen var stopfyldt med tyske medfanger, den sære pointe at få dér midt i det hele og turbulensen, at det første der hændte os i Neuengamme, var at vi fik tyske medfanger. Folk fra forskellige grupper, kirkelige og politiske, som var blevet arresteret og sendt i lejre efter attentatet på Hitler 20. juli 1944. På vore spørgsmål, som selvfølgelig kom væltende, svarede de: Vi havde aldrig tænkt, at det kunne ende, som det gjorde i 1933 med Hitlers magtovertagelse. De havde aldrig tænkt, at så skulle alt det komme med det nye barbari, – »og siden da har vi kun været tilskuere«. Den bitterhed!

Vi ville ikke, da vi kunne, vi kunne ikke, da vi ville – med bundne hænder, låste munde.

Danske og tyske, ja, alle Europas folk, er fælles om en bitter erfaring indhøstet i de 75 år siden 1920, en bitter erfaring, at huske om den afmagt, som indfinder sig, når vi tier, hvor vi var i tiden, hvor vi skulle tale.

Vi har derfor samme opgave på denne dag, ja på alle dage, og ikke mindst i Sønderjylland og Slesvig, hvor vi er, som vi ved, alle borgere i samme land og tilmed landsmænd med forskelligt sindelag om nationalt tilhør, nemlig: At løfte arven fra dengang, løfte erfaringen, den sønderjyske arv om at handle og tale, mens tid er, være tydelig – og mens tid er, det vil sige al tid, fordi sådan er åndens væsen, og lever vi ikke det ud, prisdages vores menneskelighed til vold og trældom. Rædselsfuldt, når det rammer os. Værre når vi udøver det.

Der er en kamp mellem dansk og tysk, som der må være i et grænseland, og den kamp skal vi ikke beklage. Den er et vilkår, som følger af, at vi er mennesker og ikke dæmoner, – at vi har mund og hænder og ikke tier, for når vi tier, taler dæmonerne, og altid ved at vi skylder hinanden tydelighed.

Der tales om, at tiden er inde til forsoning mellem dansk og tysk. Og det kan der jo naturligvis være megen god ræson i. Men vi skal bruge det ord »forsoning«, som er et alvorligt og tungt ord, med omtanke, det vil sige bruge det sagte.

Forsoning har med offer at gøre. Det kommer ved et offer. Sker i offeret, – og standser kampen! Når en forsoning sker, tier du!

Forsoningen er den ene, eneste sag, som binder os på mund og hånd. Een har båret alle vore synder. Der er et fuldbragt værk, som ingen af os kan lægge noget til. Når det er sket, lægger vi hånd på munden. Om vi lægger noget til, da kan det kun blive til blasfemi og naragtighed. I lyset derfra, fra det ene forsoningsværk, skal vi – og har altid skullet – se hinanden.

Enhver, som har været i krigen, og midt i den pludselig opdager det, at nu er den slut, vil vide, at da kommer ingen hævn. Da er det slut, og det er ofrets skyld. Det er som det står skrevet i Davids Salme 69, vers 27 om »haderne«, de ugudelige »hadere«: »Den Gud har slået, forfølger de, de øger smerten hos den, Gud har såret«. Traske med hævn i hælene på Gud, den blasfemi og naragtighed!

Der kan komme, langsomt og tungt ofte nok, en rettergang efterpå. For så vidt just krigens lov var blevet brudt. Men man hugger ikke mod hinanden mere, og man behøver intet gøre godt, og intet betale hinanden. Der er flydt blod nok. Længe varer det vel altid, før vi fatter det. Men lægge nogen forsoning oveni, ville være hån mod de døde, som om deres offer for hinandens hånd ikke var nok. Sådan er nu det størrelsesforhold. Også sådan er syndens

sold betalt. Dyr nok. Og sådan har alle veteraner fortalt og skildret det, at det er, – også dem fra Dybbøl.

Vi skal ikke forsone os. Alt er sonet.

Vi har et andet kald at røgte. Åndens: Tiden må ikke gå til spilde. Tiden er, som den altid er, det sted hvor vore hænder skal virke og vore munde skal tale, så at vi aldrig igen skal opleve lænke og lås for friheden.

Vi skal ikke mystificere fortiden med forsoning.

Vi skal arbejde og slide i nutiden for klarhed og indsigt.

Det gælder at ville, mens tid er, for at kunne tale og handle, når det er livet om at gøre, hvad det altid er. Det sidste de den dag her på stedet for 75 år siden i Dybbøl skanser sikkert havde med sig hjem, det de vidste den dag i dette møde mellem konge og folk og havde med sig hjem fra det møde: Det havde været livet om at gøre.

Her er vores liv.

For Dronningens tale. Amtsborgmester Kresten Philipsen hjælper med at lægge manuskriptet til rette i den stride vind. Foto: Karin Riggelsen/Nordschleswiger.